

ԲԱԶՄԱՎԵՐ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ - ԳՐԱԿԱՆ

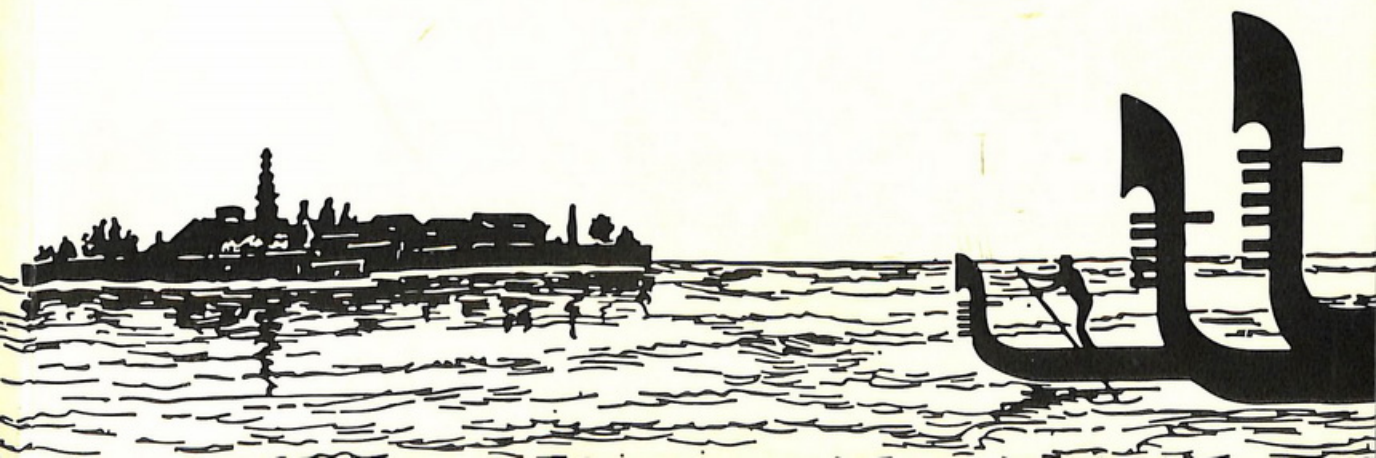
ՀԱՆԴԵՍ

REVUE

BAZMAVER

1-2

2024

ԲԱԶՄԱՎԷՊ
ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1843ԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ
ACADEMIA ARMENA SANCTI LAZARI

ISSN 1722-4969

© 2024, Congregazione Armena Mechitarista

Կը հրատարակուի «Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան» մասնակի նպաստով

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ - ԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՆԴԵՍ

ԾԶԲ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 1-2

2024

ՌՆՀԳ – ՌՆՀԴ

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ

BAZMAVEP

RIVISTA DI STUDI ARMENISTICI

FONDATA NEL 1843

Anno CLXXXII, № 1-2

2024

SAN LAZZARO
VENEZIA

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ
ACADEMIA ARMENA SANCTI LAZARI

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

BAZMAVEP

RIVISTA DI STUDI ARMENISTICI

La rivista Բազմավէպ (*Bazmavep*) ha esordito nel 1843 quale emissione dell'*Academia Armena Sancti Lazari*, a sua volta espressione istituzionale della missione scientifica e culturale della Congregazione Armena Mechitarista di San Lazzaro, in Venezia.

Pubblicata ininterrottamente dal 1843, «Bazmavep», oltre ad essere la prima rivista armena accademica, rappresenta il periodico più antico continuativamente pubblicato in Italia e uno tra i più antichi a livello mondiale.

Nata come almanacco quindicinale illustrato di alta divulgazione dell'universo culturale letterario e scientifico e strumento informativo delle scoperte geografiche, archeologiche e scientifico-tecniche del tempo, è ormai una rivista di studi armenistici semestrale di alto profilo scientifico.

La rivista Bazmavep pubblica esclusivamente articoli originali non pubblicati altrove e che presentino il risultato di nuove ricerche, in tutte le discipline degli studi armenistici.

Oltre l'armeno si possono pubblicare in italiano, francese, inglese e tedesco.

Tutti i contributi sono sottoposti a valutazione e revisione attraverso il sistema di referaggio anonimo da parte di specialisti e collaboratori della Redazione.

La Redazione declina ogni responsabilità riguardo l'espressione delle proprie opinioni dei vari autori, senza pregiudicarne il valore intrinseco a livello di ricerca. Le istruzioni per i contributori riguardo alle norme redazionali, al sistema di translitterazione dall'armeno e ai criteri di trascrizione si trovano sul sito ufficiale della Rivista: <https://mechitar.org>

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ
ACADEMIA ARMENA SANCTI LAZARI

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

BAZMAVEP

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

RIVISTA DI STUDI ARMENISTICI

Բազմավեպ հայագիտական հանդեսը լոյս տեսած է 1843ին որպես պաշտօնաթերթ Հայկական *Ճեմարան Սրբոյն Ղազարու*, պաշտօնական մարմին Մխիթարեան միաբանութեան գիտամշակութային առաքելութեան:

Առանց ընդհատումներու տպագրուած՝ Բազմավեպը ոչ միայն հայկական նեմարանական առաջին հանդէսն է, այլ նաեւ Խոալիոյ մէջ անընդմէջ տպագրուող հանդէսներու ամենահինն է եւ հնագոյններէն մէկը աշխարհի տարածքին:

Ծնունդ առած որպէս կիսամսեայ նկարագարդ Օրագիր, որպէս տեղեկատուական միջոց մշակութային, գրական եւ գիտական նորանոր յայտնագործութիւններու՝ աշխարհագրական, հնախօսական եւ գիտարուեստի բնագաւառներուն մէջ, այժմ կը ներկայանայ որպէս հայագիտական ուսումնասիրութիւններու գիտական մակարդակի կիսամեակային հանդէս:

Բազմավեպի մէջ կրնան տեղ գտնել միմիայն չհրապարակուած յօդուածներ, որ նոր ուսումնասիրութիւններու արդիւնք են, որեւէ հայագիտական ծիրէ ներս:

Հայերէնէն բացի, կարելի է հրատարակել իտալերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ գերմաներէն լեզուներով:

Բոլոր յօդուածները կ'ենթարկուին արժեւորման եւ գնահատման փուլի, կրկնակի ծածուկ ստուգման համակարգով, Խմբագրութեան կողմէ ընտրուած մասնագէտներու կողմէ:

Խմբագրութիւնը իւրաքանչիւր յօդուածի հեղինակին կը թողու արտայայտուած գիտական կարծիքներու պատասխանատուութիւնը, գնահատելով հանդերձ իւրաքանչիւրին հետազօտական ներքին արժէքը:

Խմբագրական կանոնները, հայերէնի տառադարձութեան համակարգը ինչպէս նաեւ այլ տեղեկութիւններ կը գտնուին հետեւեալ պաշտօնական կայքի հասցէին. <https://mechitar.org>

COMITATI EDITORIALI

COMITATO SCIENTIFICO INTERNAZIONALE

Claudio card. Gugerotti	Prefetto del Dicastero per le Chiese Orientali
Levon arciv. Zekiyan	già Università Ca' Foscari; Pont. Istituto Orientale
Bais Marco	Pontificio Istituto Orientale - Roma
Bardakjian Kevork	LSA International Institute - University of Michigan
Dedeyan Gérard	Paul Valéry University - Montpellier III
Kerovpian Aram	Centre d'études du chant liturgique arménien - Paris
Kouymjian Dickran	già California State University - Fresno
Pane Riccardo	Alma Mater Studiorum - Università di Bologna
Shirinian Erna	Università Statale di Yerevan
Sirinian Anna	Alma Mater Studiorum - Università di Bologna
Ter-Ghevondian Vahan	Matenadaran - Yerevan
Van Lint Theo Maarten	University of Oxford

COMITATO DI REDAZIONE

Direttore scientifico e		
Capo Redattore	P. Serop vard. Jamourlian	Accademia Armena Sancti Lazari
Redattore ausiliario	P. Vahan vard. Ohanian	Accademia Armena Sancti Lazari
Segreteria di Redazione	Alberto Peratoner	Facoltà Teologica del Triveneto - Padova
	Avedis Hadjian	Hamazkayin Arm. Edu&Cul. So.

INDIRIZZO UFFICIALE

Bazmavep
Isola di San Lazzaro,
30126 – Venezia-Lido
VE (ITALIA)

tel. +39 041 52 60 104
fax +39 041 52 68 690
e-mail: Bazmavep@mechitar.org

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Տ. ԿԼԱՌԻՏԻՈՅ ԿԱՐՏ. ԿՈՒՃԵՐՈՏՏԻ
Տ. ԼԵՒՈՆ ԱՐՔ. ԶԷՔԻԵԱՆ
ՊԱՅՍ ՄԱՐՔՈՅ
ՊԱՐՏԱՔՃԵԱՆ ԳԵՈՐԳ
ՏԷՏԵԱՆ ԺԻՐԱՅՐ
ՔԵՐՈՎՐԵԱՆ ԱՐԱՄ
ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ՏԻԳՐԱՆ
ՓԱՆԷ ՌԻՔՔԱՐՏՈՅ
ՇԻՐԻՆԵԱՆ ԷՌԵԱ
ՍԻՐԻՆԵԱՆ ԱՆՆԱ
ՏԷՐ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ ՎԱՀԱՆ
ՎԱՆ ԼԻՆՏ ԹԷՈՅ ՄԱՐՏԷՆ

ԱՐԵԼ. ԵԿԵՂԵԳԻՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱՏԵԱՅՈՒՔԵԱՆ ՊԵՏ
ՔԱ ՖՈՍԿԱՐԻԻ, ԱՐԵԼ. ՔԻՆԱՅՈ. ԻԽՄՆԱՐԿ
ԱՐԵԼԵԼԵԱՆ ՔԱԽԱՆԱՅԱՅԵՏԱԿԱՆ ԻԽՄՆԱՐԿ
ՄԻՉԻԿՆԸՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՓՈԼ ՎԱԼԵՐԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ – ՄՈՆՎԻԸԼԻԷ Գ.
ՀԱՅ ԾԻԱ. ԵՐԳ. ՈՒՄՆ. ԿԵՂՐՈՆ – ՓԱՐԻԳ
ԿԱԼԻՓՈՐՆԻԱՅԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՊՈԼՈՆԻԱՅԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ԵՐԵԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՊՈԼՈՆԻԱՅԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՀՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ ՄԱՏԵՆԱՊԱՐԱՆ
ՕԲԱՓՈՐՂԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐ ԵԻ
ԳԼԽԱԽՈՐ ԽՄԲԱԳԻՐ
ԽՄԲԱԳՐԻ ՕԳՆԱԿԱՆ
ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

Հ. ՍԵՐՈՔ ՎՐՂ. ԶԱՄՈՒՐԼԵԱՆ
Հ. ՎԱԽԱՆ ՎՐՂ. ՕԽԱՆԵԱՆ
ԱԼՔԵՐՏՈ ՓԵՐԱՅՈՆԵՐ, ԱԼԵՏԻԱ ՀԱՆԵԱՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀԱՍՑԷ՝

Bazmavep
Isola di San Lazzaro,
30126 – Venezia-Lido
VE (ITALIA)

հեռախոս +39 041 52 60 104
հեռապատճեն +39 041 52 68 690
էլ-հաւոյժ Bazmavep@mechitar.org

ከሆሶ ጥሪ ህግ
EDITORIALE

ՔԱՕՍ...
«ՇՈՒՆԸ ՏԷՐԸ ԶԻ ՀԱՆԱԶՈՒՄ»

Այս յունարէն բառը եւ արեւելահայերէն առածը՝ կարծեմ թէ ամենադիպուկ սահմանումն են մերօրեայ ժամանակաշրջանը բնութագրելու:

Աննկարագրելի է այս խառնաշփոթը. անհնար է հասկնալ թէ ո՛վ որո՛ւ ծառան է, ո՛վ է տէրը, ո՛վ որու շահերը կը պաշտպանէ եւ ո՛վ որու շահերը կ'ապահովէ, ո՛վ որու գլուխին տակ փափուկ բարձ կը դնէ եւ ո՛վ որո՛ւ կը ծախէ եւ կը ծախուի, ո՛վ ինչ կը հետապնդէ...

Սակայն որքան ալ ոմանք փորձեն ոչխարի մորթով ներկայանալ, ծածկուիլ ձիւնաթիւր թիկնոցներով եւ գործ տեսնել մետաքսեայ ձեռնոցներով, մէկ բան յստակ է եւ բացայայտ, որ միմիայն «Ես»ի շուրջ կը պտտուի ամէն ինչ:

Եսապաշտութիւնը տիրած է ամէնուր, եւ ամէն ոք իր սեփական եսը արձան կանգնեցուցած՝ ինչպէս կուռք, պատրաստ է ամէնքը եւ ամէն ինչ զոհել անոր սեղանին: Ո՛չ մէկ արժէք, ո՛չ մէկ անձ, ո՛չ մէկ կառոյց, ո՛չ մէկ համակարգ գերծ չի մնար այս անողոք զոհաբերումէն եւ ամէն ինչ ենթարկուած է այս ամբարտաւանութեան: Ամէն ինչ կը ծառայէ փայփայելու, աճեցնելու, ուռճացնելու եւ գովերգելու «Ես»ը:

Ասոր կը ծառայէ նորարարութեան վերջին ճիչ հանդիսացող բջջայինը՝ որ, զարմանալիօրէն, կը կրէ «խածուած խնձոր» տարբերանշանը: Արդեօ՞ք այդքան կարճ է մարդկային յիշողութիւնը, կամ հակակրօնական աւերիչ համակարգը այդքան յաջողութիւն գտած է՝ որ անկարելի կը դառնայ Եւայի խածած խնձորին գուգահեռ հասկնալ...

Անխտիր, ամէն բնագաւառէ վարակուածներ կան. քաղաքական թէ հոգեւորական, մտաւորական թէ շինական:

Ամէն ոք իր կարծիքը կը պնդէ ցանկացած հարցի շուրջ, կարեւոր չէ թէ նեղ մասնագիտական խնդիր ըլլայ կամ տարիներու փորձառութիւն պահանջող բարդ երեւոյթ, գուցէ հոգեբանական, ռազմական կամ աստուածաբանական կամ որեւէ այլ իմացութիւն, պատրաստութիւն եւ գիտելիք ենթադրող խնդիր:

Իսկական հոգեբանական Բաբելոնի աշտարակ, բայց ի տարբերութիւն առաջինին՝ իւրաքանչիւր անձ միեւնոյն լեզուն կ'օգտագործէ, սակայն ոչ մէկը իրար կը հասկնայ, ոչ մէկը նոյն լեզուն չի խօսիր... Ամէն ոք սեփական եսի երկնաքեր աշտարակը բարձրացած, ամբողջ աշխարհը ոտքի տակ առած, մարդկութիւնն ամբողջ մըջիւնի տեղ դրած՝ պատգամներ կ'որոտայ, ինքը կ'ըսէ, ինքը կը լսէ, համոզուած՝ որ միակ ճիշտն ինքն է:

Այս պայմաններով՝ ամէն ինչ թոյլատրելի, ամէն ինչ ականկալելի, ամէն ինչ... անհասկնալի է... դաւադրութիւն, դաւաճանութիւն, խարդաւանք, նենգութիւն, սուտ ու կեղծիք, ամէն երեւակայելի եւ աներեւակայելի միջոց՝ գովասանքի արժանի առաքինութիւն կը համարուի այս մրցավազքին մէջ:

Երբ Աստուած դուրս դրուեցաւ մարդուս կեանքէն, պատմութենէն, գիտութենէն, ընկերային կեանքէն, կարծելով պանծացնել մարդ արարածը՝ ամբողջ գոյացական աշխարհը դատարկուեցաւ, մնաց միայն արտաքին պարունակը, եւ ինչպէս երբ մարդ կ'աւանդէ իր հոգին՝ դատապարտուած է մահանալու, քայքայուելու եւ ոչնչանալու՝ այնպէս ամէն ինչ պիտի ենթարկուի ինքնակործանման, փլուզումի, կործանումի. եւ հետքն անգամ պիտի չմնայ այն ամէնին՝ որ նախընտրեց եսը, խաւարը, հողն ու մոխիրը եւ մերժեց Աստուած, Արարիչը եւ Փրկիչը:

Հետեւեալ փրկութեան ճանապարհը մէկ է. խելք հաւաքել, վերադառնալ Լոյսին, ընդունիլ Աստուծոյ օրէնքը, կարգն ու կանոնը, իմաստաւորել իւրաքանչիւր քայլ եւ որոշում, վերադասաւորել արժէհամակարգը, բարոյականութիւնը, հոգիի եւ հոգեկանի գերակայութիւնը, մարդային յարաբերութիւններու պայծառ թափանցկութիւնը:

Իրականացնելու համար այս բոլորը, նախ եւ առաջ պէտք է կողմնորոշուիլ թէ ո՛ր ճամբարին մաս կը կազ-

մենք, ապա պէտք է քաջութեամբ եւ խիզախութեամբ դիրքաւորուիլ եւ երբեք տեղիք չտալ:

Համասփիւռ յորձանքին դիմակայելու համար, խաւարի տիրոյթէն դուրս գալու համար՝ անհրաժեշտ է համախմբուիլ, իրարու թիկունք կանգնիլ, եւ դաստիարակել նոր սերունդները օգտագործելու եւ տիրապետելու նորարարական միջոցները եւ ոչ թէ՛ գերի դառնալու, զարգացնելու սեփական դատողութիւնը, միտքն ու նրբազննին եւ քննադատ տեսութիւնը, չտարուելու համար նրբօրէն եւ համոզիչ կերպով մանուած եւ գովազդուած տեղեկատուութենէն, չտարուելու, չշլանալու եւ չտրուելու համար հաճոյասիրութեան, դրամասիրութեան եւ փառասիրութեան:

Համոզուինք որ փոքրամասնութիւն ենք, սակայն Նոյեան տապանի փոքրաթիւ անձերով՝ կարելի է աշխարհը լեցնել, եթէ Աստուած մեր հետ է...

«Ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ գամենայն աւուրս,
մինչեւ ի կատարած աշխարհի»:
(Մթ ԻԸ, 19)

Հ. ՍԵՐՈԲ ՎՐԴ. ԶԱՄՈՒՐԼԵԱՆ

ԳԻՆ		PREZZO	
Հայաստանի համար	5.000 դրամ	Per l'Armenia	5.000 AMD
Այլ երկիրներու համար	40.00 €	Per l'Estero	40.00 €
Direzione - Amministrazione - Abbonamenti: Isola di S. Lazzaro - 30126 Lido-Venezia, (ITALY) - Tel. (041) 52.60.104/52.61.458 Autorizzazione Trib. Venezia, 14 gennaio 1954, n° 153 del Registro. Proprietà: Congregazione Mechitarista di Venezia - CASA EDITRICE ARMENA			

Մ Խ Ի Ք Ա Բ Ե Ա Ն
ՀՐԱՏԱՐԱԿԶԱՏՈՒՆ

Տպագրութիւնը աւարտեցաւ
2024ի Յուլիսին
«Ա.Մտենոր» – Հայաստան

